

УМОВИ ДОСТУПУ НА РИНОК БУДІВЕЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСІБ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ІНЖИНІРИНГОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Статтю присвячено аналізу чинного законодавства у сфері допуску відповідальних виконавців робіт у будівельній сфері до здійснення інжинірингової діяльності, проведено дослідження вітчизняної нормативно-правової бази з питань ліцензування та сертифікації в галузі інжинірингової діяльності та зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: інжинірингова діяльність, ліцензування, сертифікація, умови допуску на ринок будівельних послуг.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах вітчизняних реалій саме будівництво та архітектурна діяльність є одним із найголовніших напрямів інжинірингу, у той час як міжнародна, зокрема європейська, практика свідчить про збільшення сегмента девелопінгової діяльності в секторі будівництва. У зв'язку з цим цілком логічно видається необхідність не лише державного регулювання інжинірингової діяльності в цілому, а й створення загальнодержавної системи вимог та умов якості надання інжинірингових послуг для доступу до відповідного сегмента економіки в якості системи законодавчо визначених детермінант, виключна обов'язковість дотримання яких гарантує можливість займатися суб'єктами господарювання саме інжиніринговою діяльністю. Такі вимоги не можна прирівнювати до бар'єрів, але сама їх сутність саме в тому, щоби завадити неякісній конкуренції та появи неякісних інжинірингових послуг, а тому вони мають абсолютно обґрунтовану превентивну природу та не пов'язані із тиском на підприємницький сектор. Вони являють собою сукупність зобов'язань держави та її гарантій перед громадами, на території яких розміщуватимуться архітектурні об'єкти й споруди, та прямими користувачами таких споруд щодо їх надійності і відповідності державним стандартам та нормам.

Також слід зазначити, що це не означає відповідальність держави за стан будівельних об'єктів, оскільки таку відповідальність несуть замовники, власники й інші суб'єкти як інжинірингової діяльності, так і безпосередньо будівництва. Але держава несе зобов'язання перед громадянами в тій частині, де вона має формувати належну систему нормативів, стандартів, норм та вимог до об'єктів архітектури, які б повною мірою були безпечними та надійними в експлуатації, а також несли мінімальну шкоду навколишньому середовищу.

Метою цієї статті є саме визначення вимог та умов для здійснення інжинірингової діяльності.

Дослідженням питань державного регулювання інжинірингової діяльності та умов допуску на ринок займалися такі вчені-юристи, як Гриняк А. О., Мільто А. М., Насурлаєва К. Е., Трофуненко Н. В. та ін.

Виклад основного матеріалу. Держава легітимізує доступ до певних видів господарської діяльності через відповідні процедури сертифікації, ліцензування, стандартизації тощо з тим, щоб підвищити професійну та соціальну відповідальність бізнесу, а також задля суттєвого підвищення вимог до конкурентної боротьби в різних секторах економіки. Сектор інжинірингової діяльності не є винятком, адже на сьогодні він розвивається надто швидко та динамічно, а в умовах глобалізації господарських процесів доступ інжинірингових компаній відкритий на ринки майже по всьому світі незалежно від держави громадянства цього суб'єкта. Безумовно, вихід вітчизняних суб'єктів інжинірингової діяльності на регіональні європейські, надто міжнародні, ринки є лише перспективою, але для того щоб вона стала реальністю, необхідні належні жорсткі, але разом з тим прозорі вимоги щодо їх діяльності на вітчизняному ринку таких послуг.

Крім того, слід звернути увагу і на такі аспекти, як утилітарність об'єктів, щодо яких здійснюється інжинірингова діяльність, та їх екологічна безпека. Справа в тому, що сьогодні в демократичних країнах за умови розвитку постіндустріального суспільства панує концепція сталого розвитку.

Отже, ми приходимо до розуміння наявності низки об'єктивних причин, з яких держава має формувати сукупність умов здійснення інжинірингової діяльності в будівництві:

– об'єкти будівництва зобов'язані мати максимальний рівень безпеки експлуатації, що досягається шляхом застосування науково обґрунтованих, ви-

важених і доведених на предмет доцільності будівельних нормативів, стандартів тощо;

– об'єкти будівництва мають тривалий термін корисної експлуатації, а тому мають володіти максимальним рівнем функціональності та утилітарності, створюючи стабільність при розвитку територій міст та інфраструктурних рішень;

– будівлі і споруди, що створюються в процесі інжинірингової діяльності, повинні відповідати екологічним стандартам у рамках концепції «сталого розвитку»;

– процес інжинірингової діяльності в будівництві на кожному своєму етапі повинен забезпечуватись якісним управлінням і відповідною системою менеджменту якості для досягнення високого рівня експлуатаційної корисності майбутніх об'єктів і створення конкурентних переваг суб'єктам такої діяльності.

Усі наведені вище умови вимагають від держави створення врівноваженої та прозорої системи регулювання відносин у сфері інжинірингу та інжинірингової діяльності в будівництві. Наведені вище так звані «бар'єри» мають бути апіорі досяжними для суб'єктів інжинірингової діяльності, що означає їх науково доведену доцільність і технологічну обґрунтованість. Загалом така система вимог та умов доступу суб'єктів господарювання на ринок інжинірингових послуг у будівництві створюється за рахунок низки інструментів, серед яких найбільш важливими є, зокрема, такі: ліцензування, сертифікація, стандартизація.

Що стосується ліцензування інжинірингової діяльності в будівництві, то тут слід звернутися до роз'яснень Державної архітектурно-будівельної інспекції України, яка на питання «Чи підлягає ліцензуванню вид робіт „інжинірингова діяльність у будівництві“ на об'єктах будівництва, які за складністю архітектурно-будівельного рішення та (або) інженерного обладнання належать до IV та V категорії складності?» своїм листом-роз'ясненням дає, на жаль, неоднозначну та досить нечітку відповідь.

Проаналізувавши такі нормативно-правові акти, як Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 р. № 687-XIV, Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 222-VIII, Перелік видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури, відповідальні виконавці яких проходять відповідну професійну атестацію, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 р. № 554, можна дійти висновку, що держава замінює необхідність ліцензування інжинірингової діяльності обов'язковою сертифікацією осіб, що нею безпосередньо

займаються. Тобто головною обов'язковою передумовою доступу господарюючих суб'єктів на відповідні ринки послуг можна, на нашу думку, визначити саме сертифікацію осіб, що здійснюють інжинірингову діяльність [1; 2; 3].

З цього приводу слушно вважається точка зору Н. В. Трофуненко, яка зазначає, що проектні, інжинірингові, пошукові роботи не ліцензуються, хоча ще й досі є в переліку, вміщеному в ліцензійних умовах. Спираючись на зазначені вище постанови Кабінету Міністрів України, авторка стверджує, що необхідність ліцензування призведе, до збільшення контролю-дозвільних процедур для суб'єктів, які працюють у зазначених сферах, що суттєво підвищуватиме якість послуг з інжинірингу, оскільки мова йде про створення об'єктів нерухомості та інфраструктурних об'єктів, які в тому числі виконують і соціальні функції [4].

Ведучи мову саме про умови доступу на ринок інжинірингових послуг для господарюючих суб'єктів, слід визначити, що конкретно можна віднести до їх переліку. Для ідентифікації послуг щодо їх належності до інжинірингових за основу пропонуємо взяти класифікацію інжинірингових послуг, закріплених саме у Податковому Кодексі України, а також з урахуванням норм ДК 009:2005, згідно з яким інжинірингова діяльність включає:

– консультування у галузі архітектури на попередніх стадіях проектування;

– архітектурно-проектні роботи: проектування будівель та споруд, включаючи виготовлення робочих креслень, нагляд за будівництвом (діяльність генеральних підрядників: замовлення проекту, розроблення проектно-кошторисної документації, укладання договорів на будівельні роботи, контроль виконання, здавання об'єктів «під ключ»), планування міст, включаючи ландшафтне проектування садів, парків, спортивних споруд тощо;

– проектування виробничих будівель та споруд, включаючи розміщення машин та устаткування;

– проектування, управління проектами, інженерно-технічну діяльність: проектування інженерних споруд, включаючи гідротехнічні споруди, проектування руху транспортних потоків, розроблення та реалізацію проектів у галузі електротехніки, електроніки, гірництва, хімічної технології, машинобудування, промислового будівництва та системотехніки, техніки безпеки тощо;

– розроблення проектів у галузі кондиціонування повітря, холодильної техніки, санітарної техніки та систем контролю за забрудненням навколишнього середовища, будівельної акустики тощо;

– діяльність технічних консультантів;

– інші послуги в галузі проектно-конструкторських робіт.

Отже, ми можемо дійти висновку, що сертифікація фахівців у сфері інжинірингової діяльності в будівництві має відбуватися за всіма або чітко визначеними вищеназваними векторами, оскільки саме ці види діяльності і підпадають під визначення інжинірингової.

Так, Н. В. Трофуненко зазначає, що одним із пріоритетних напрямів розвитку інжинірингової діяльності у сфері будівництва є запровадження принципу індивідуальної відповідальності окремих учасників інжинірингового процесу. Це означає, що санкції за правопорушення будуть застосовуватися не виключно до суб'єктів господарювання, а й до фізичних осіб – безпосередніх виконавців робіт. Безсумнівно, такий механізм позитивно вплине на якість робіт і сприятиме підвищенню конкурентоспроможності інжинірингових підприємств, оскільки практика запровадження персонального контролю з боку безпосередніх виконавців є загальноприйнятною у всьому світі [5, с. 97–99].

Функції спеціалістів з інжинірингової діяльності полягають в організації, забезпеченні та веденні робіт одночасно на декількох будівельних майданчиках; в одержанні, аналізі та використанні економічної, управлінської та іншої інформації, пов'язаної з будівельною сферою; у залученні до виконання менш потужних спеціалізованих будівельних організацій тощо [6, с. 55].

Відтак їх персональна відповідальність має важливе значення з точки зору убезпечення об'єктів, що

створюються в результаті інжинірингової діяльності. Саме тому таке важливе місце в цьому контексті посідає інститут сертифікації.

Висновки. На міжнародному рівні головним вектором інжинірингової діяльності є саме персоналізація умов доступу на ринок названих послуг та власне персональна відповідальність зазначених господарюючих суб'єктів.

З огляду на це видається логічним проведення саме сертифікації, оскільки інститут сертифікації відповідальних виконавців окремих видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури, введений з метою захисту споживачів від недобросовісних виконавців послуг шляхом підвищення рівня відповідальності виконавців за якість наданих послуг або виконаних робіт.

За своєю сутністю сертифікація – це процедура, за допомогою якої визнаний в установленому порядку орган документально засвідчує відповідність продукції, систем якості, систем управління якістю, систем екологічного управління, персоналу встановленим законодавством вимогам. Сертифікація спрямована на запобігання появі на ринку сумнівної продукції, товарів, послуг, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я громадян, навколишнього природного середовища. Незважаючи на те, що більшість дослідників розкривають поняття сертифікації стосовно товарної продукції, її об'єктом може бути людина як спеціаліст. Так, сертифікація персоналу означає встановлення відповідності якісних характеристик персоналу (освіта, рівень професійної компетентності) вимогам вітчизняних (міжнародних) стандартів [5, с. 99–100].

ЛІТЕРАТУРА

1. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 р. № 687-XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/687-14> (дата звернення: 06.06.2017).
2. Про деякі питання, що виникають під час ліцензування : роз'яснення державної архітектурно-будівельної інспекції України від 3 серп. 2015 р. URL: http://cct.com.ua/2015/03.08.2015_lic.htm (дата звернення: 06.06.2017).
3. Про перелік окремих видів проектних та будівельно-монтажних робіт, інженерних вишукувань для будівництва, надання інжинірингових та інших послуг, які потребують відповідної атестації виконавця : Постанова Каб. Міністрів України від 06.04.1998 р. № 451. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/451-98-п> (дата звернення: 06.06.2017).
4. Трофуненко Н. В. Ліцензія з трьома відомими. І невідомими: Які сюрпризи можуть піднести нові умови запровадження будівельної діяльності? *Закон бізнес.* 2014. № 7 (1149).
5. Трофуненко Н. В. Сертифікація відповідальних виконавців у будівництві. *Правн. часоп. Донец. ун-ту.* 2013. № 1. С. 97–103.
6. Гриняк А. Особливості правовідносин генеральних підрядників і субпідрядників у договорах генерального підряду. *Підприємництво, госп-во, право.* 2011. № 12. С. 53–56.

REFERENCES

1. Pro arkhitekturnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 # 687-XIV [On Architectural activity: Law of Ukraine of 20.05.1999 number 687-XIV]. *zakon4.rada.gov.ua* Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/687-14> [in Ukrainian].
 2. Pro deiaki pytannia, shcho vynykaiut pid chas litsenzuvannia: roziasnennia derzhavnoi arkhitekturno-budivelnoi inspektsii Ukrainy vid 3 serpnia 2015 roku [On some issues arising during the Licensing Clarification State Architectural and Construction Inspectorate of Ukraine on August 3, 2015]. *cct.com.ua* Retrieved from: http://cct.com.ua/2015/03.08.2015_lic.htm [in Ukrainian].
 3. Pro perelik okremykh vydiv proektnykh ta budivelno-montazhnykh robit, inzhenernykh vyshukuvan dlia budivnytstva, nadannia inzhynirnyhovykh ta inshykh posluh, yaki potrebuiut vidpovidnoi atestatsii vykonavtsia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.04.1998 # 451 [On the list of certain types of design and construction works, engineering surveys for construction, providing engineering and other services that require proper certification Artist: Cabinet of Ministers of Ukraine of 06.04.1998 number 451]. *zakon2.rada.gov.ua* Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/451-98-p> (data zvernennia 06.06.2017) [in Ukrainian].
- Trofundenko N. V. (2014) Litsenziia z troma vidomymy. I nevidomymy: Yaki siurpryzy mozhut pidnesty novi umovy provadzhennia budivelnoi diialnosti? [License with three known. And unknown: What surprises can the new conditions for the construction activity be put into?]. *Zakon biznes – Business law*, 7 (1149) [in Ukrainian].
4. Trofundenko N.V. (2013) Sertyfikatsiia vidpovidalnykh vykonavtsiv u budivnytstvi [Certification of responsible executives in construction]. *Pravnychyi chasopys Donetskoho universytetu - Legal journal of Donetsk university*, 1, 97–103 [in Ukrainian].
 5. Hryniak A. (2011) Osoblyvosti pravovidnosyn heneralnykh pidriadnykiv i subpidriadnykiv u dohovorakh heneralnoho pidriadu [Features of legal relations of general contractors and subcontractors in contracts of general contract]. *Pidpriumnytstvo, hospodarstvo, parvo - Features relations general contractors and subcontractors in the prime contract*, 12, 53–56 [in Ukrainian].

И. А. КИРИЧЕНКО

соискатель НИИ правового обеспечения инновационного развития НАПрН Украины

УСЛОВИЯ ДОСТУПА НА РЫНОК СТРОИТЕЛЬНЫХ УСЛУГ ЛИЦ, ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИХ ИНЖИНИРИНГОВУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Статья посвящена анализу действующего законодательства в сфере допуска ответственных исполнителей работ в строительной сфере к осуществлению инжиниринговой деятельности, проведено исследование отечественной нормативно-правовой базы по вопросам лицензирования и сертификации в области инжиниринговой деятельности и сделаны соответствующие выводы.

Ключевые слова: инжиниринговая деятельность, лицензирование, сертификация, условия допуска на рынок строительных услуг.

I. O. KYRYCHENKO

PhD candidate of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

CONDITIONS OF ACCESS OF THE PERSONS WHO ACTIVATE THE ENGINEERING ACTIVITY TO THE CONSTRUCTION SERVICES MARKET

Problem setting. Today, under the current conditions, construction and architectural activities are one of the main areas of engineering, while international, in particular, European practice, shows an increase of the development activity in the construction sector. In this regard, it is quite logical that not only state regulation of engineering activity in general, but also the creation of a national system of requirements and conditions of the quality of providing engineering services

for access to the relevant segment of the economy as a system of legally determined measures, the exclusive mandatory observance of these measures guarantees the ability to business entities to be engaged in engineering activities.

Target of research. The purpose of this article is precisely the definition of requirements, conditions, or “barriers” for the performing the engineering activities.

Article’s main body. The state legitimizes access to certain types of economic activities through appropriate certification, licensing, standardization procedures, etc., in order to increase the professional and social responsibility of the business, as well as to significantly increase the requirements for competition in various sectors of the economy.

Speaking about the conditions for access to the engineering services market for business entities, it is necessary to determine what exactly can be attributed to their list. In order to identify services related to engineering, we propose to take the classification of engineering services enshrined in the Internal Revenue Code of Ukraine as well as taking into account the provisions of State Classification 009: 2005, according to mentioned act the engineering activities include:

- consulting in the field of architecture at the preliminary stages of designing;
- architectural and design works;
- design of industrial buildings and structures;
- design, project management, engineering and technical activities;
- activities of technical consultants;

Other services in the field of design and development.

Consequently, we can conclude that the certification of specialists in the field of engineering activities in construction should take place in all or clearly defined aforementioned vectors, since these types of activities fall under the definition of engineering.

Conclusions and prospects for the development. That is, at the international level, the main vector of engineering activity is the personalization of the conditions of access to the market of the mentioned services and the personal responsibility of the mentioned economic entities.

In view of this, it seems logical to carry out the certification, because the institute of certification of the responsible performers of certain types of works (services) related to the creation of architectural objects was introduced to protect consumers from unscrupulous performers of services by increasing the level of responsibility of performers for the quality of services of works.

Key words: engineering activity, licensing, certification, conditions of admission to the construction services market.

Кириченко І. О. Умови доступу на ринок будівельних послуг осіб, що здійснюють інжинірингову діяльність. Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2017. – № 1 (8). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2017/8/Kyrychenko8.pdf>.